

Predmet C-398/23**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

29. lipnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji, Bugarska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

29. lipnja 2023.

Optuženik u postupku:

PT

Predmet glavnog postupka

Kazneni postupak u kojem je podignuta optužnica protiv 41 osobe zbog vođenja zločinačkog udruženja s ciljem distribucije droga i zbog sudjelovanja u tom udruženju.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje članaka 4. i 5. Okvirne odluke 2004/757, članka 4. Okvirne odluke 2008/841, članka 6. Direktive 2012/13 te članaka 20., 47., 48. i 52. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

Prethodna pitanja

Je li nacionalni zakon u skladu s kojim je za odobrenje sporazuma kojim se okončava kazneni postupak protiv jednog optuženika potrebna suglasnost suoptuženika i njihovih branitelja ako je postupak u sudskom stadiju, dok takva suglasnost nije potrebna u prethodnom stadiju, u skladu s člankom 4. stavkom 1. i člankom 5. Okvirne odluke 2004/757 te člankom 4. Okvirne odluke 2008/841 u vezi s člankom 20. Povelje?

Je li nacionalni zakon kojim se ograničava mogućnost optuženika da od suda zatraži da ispita sadržaj sporazuma koji je sklopio (kojim mu se izriče blaža kazna), pri čemu se ograničenje odnosi na uvjet dobivanja suglasnosti suoptuženikâ, u skladu s člankom 4. stavkom 1. Okvirne odluke 2004/757 u vezi s člankom 48. stavkom 2. i člankom 52. stavkom 1. Povelje?

Je li nacionalni zakon kojim se to ograničenje predviđa i kao posljedica činjenice da su se optuženiku pružile detaljne informacije o optužbama u skladu s člankom 6. stavkom 3. u vezi sa stavkom 1. Direktive 2012/13 te u vezi s člankom 47. stavkom 1. i člankom 52. stavkom 1. Povelje?

Odredbe prava Unije i sudska praksa

Ugovor o Europskoj uniji

Povelja Europske unije o temeljnim pravima

Okvirna odluka Vijeća 2004/757/PUP od 25. listopada 2004. o utvrđivanju minimalnih odredaba vezanih za elemente kaznenih djela i sankcija u području nezakonite trgovine drogom (SL 2004., L 335, str. 8.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 80.)

Okvirna odluka Vijeća 2008/841/PUP od 24. listopada 2008. o borbi protiv organiziranog kriminala (SL 2008., L 300, str. 42.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 135.)

Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.)

Presuda od 6. lipnja 2023., O. G. (Europski uhidbeni nalog protiv državljanina treće zemlje) (C-700/21, EU:C:2023:444)

Presuda od 13. lipnja 2019., Moro (C-646/17, EU:C:2019:489)

Nacionalni propisi

Nacionalni postupovni zakon – Nakazatelno-procesualen kodeks (Zakonik o kaznenom postupku) (u daljnjem tekstu: NPK) – članak 381. (sporazum između državnog odvjetništva i branitelja jednog ili više okrivljenika u predsudskom stadiju radi rješavanja predmeta), članak 382. (sudsko odobrenje sporazuma u predsudskom stadiju), članak 384. (sudsko odobrenje sporazuma sklopljenog između državnog odvjetništva i branitelja optuženika ili više njih u sudskom stadiju radi rješavanja predmeta), članak 383. (jednakost posljedica odobrenog sporazuma i posljedica pravomoćne presude), članak 118. stavak 1. točka 1. (saslušanje okrivljenika/optuženika u pogledu kojeg je postupak okončan

sporazumom ili pravomoćnom presudom u svojstvu svjedoka), članak 120. stavak 1. druga alineja NPK-a (obveze svjedoka).

Terminologija za potrebe zahtjeva za prethodnu odluku

„Okrivljenik” je osoba čija se kaznena odgovornost razmatra u predsudskom stadiju postupka na temelju izričitog akta (odluka o utvrđenju svojstva okrivljenika), u kojem se navode kazneno djelo koje mu se stavlja na teret i njegova pravna kvalifikacija te u kojem se okrivljenika općenito obavješćuje o tome za što ga se sumnjiči.

„Predsudski stadij” je pripremni stadij kaznenog postupka u kojem se prikupljaju dokazi i državno odvjetništvo odlučuje o podnošenju optužnice sudu.

„Optuženik” je osoba (okrivljenik iz predsudskog stadija) protiv koje je sudu podnesena optužnica (sudski stadij) u kojoj se opširno opisuju činjenični i pravni razlozi podizanja optužnice.

„Sudski stadij” je središnji stadij kaznenog postupka koji se pokreće podnošenjem optužnice državnog odvjetništva sudu.

Sporazum

Ako okrivljenik/optuženik prizna krivnju za kazneno djelo koje mu se stavlja na teret, njegov branitelj može sklopiti sporazum s državnim odvjetništvom (članak 381. stavak 1. i članak 384. NPK-a). U slučaju više okrivljenika/optuženika svaki od njih može zasebno i samostalno sklopiti takav sporazum (članak 381. stavak 7. i članak 384. NPK-a).

Taj sporazum zamjenjuje odluku o meritumu. Sporazum sadržava sve elemente koje bi trebalo navesti u odluci o meritumu (presudi), odnosno navode se kazneno djelo koje je počinio okrivljenik/optuženik i njegova pravna kvalifikacija, kao i vrsta i visina kazne (i drugi elementi) (članak 381. stavak 5. i članak 384. NPK-a).

Sporazumom se često utvrđuje blaža kazna od one koja bi se izrekla da se predmet vodio u okviru redovnog postupka (članak 381. stavak 4. i članak 384. NPK-a).

Sporazum potpisuju državni odvjetnik i branitelj. Ako je okrivljenik/optuženik suglasan sa sporazumom, on ga također potpisuje; osim toga, odriče se ispitivanja predmeta u okviru redovnog postupka (članak 381. stavak 6. i članak 384. NPK-a).

Stranke (sporazuma) potom sudu podnose zahtjev za odobrenje tog sporazuma (članak 382. stavak 1. i članak 384. NPK-a). Sud odobrava sporazum ako ga smatra zakonitim (članak 382. stavak 7. i članak 384. NPK-a).

Sporazum se može sklopiti i u predsudskom i u sudskom stadiju kaznenog postupka (članci 381. i 384. NPK-a).

Ako se sporazum sklapa u pretdsudskom stadiju (odnosno nakon što se obrana, kao što se to prethodno navodi, odlukom o utvrdenju svojstva okrivljenika obavijesti o osnovnim elementima optužbe), dovoljna je samo suglasnost državnog odvjetnika, branitelja i okrivljenika te nije potrebna suglasnost suokrivljenika i njihovih branitelja (članak 381. stavak 6. NPK-a).

Ako se sporazum sklapa u sudskom stadiju (odnosno nakon što se optužnica podnese sudu te dostavi obrani i optuženiku), potrebna je i suglasnost svih stranaka u sudskom postupku, uključujući suoptuženike i njihove branitelje (članak 384. stavak 3. NPK-a).

U ovom slučaju, u skladu s člankom 384. stavkom 3. NPK-a, potrebna je pojedinačna suglasnost ostalih 39 suoptuženika i njihovih branitelja da bi se sporazum koji je sklopila osoba PT mogao odobriti.

Sporazum koji je sud odobrio u pretdsudskom ili sudskom stadiju kaznenog postupka ima učinak pravomoćne presude (članak 383. stavak 1. NPK-a), tako da se okrivljenik/optuženik u pogledu kojeg je postupak okončan sporazumom može u predmetnom postupku (koji se nastavlja u pogledu suokrivljenika/suoptyženika) saslušati kao svjedok (članak 118. stavak 1. točka 1. NPK-a).

Svjedok je (za razliku od okrivljenika/optuženika, koji ima pravo na šutnju) obvezan reći sve što zna o predmetu (članak 120. stavak 1. druga alineja NPK-a) i samo u iznimnim slučajevima može odbiti svjedočiti.

Sažeti prikaz činjenica i postupka

- 1 U tijeku je kazneni postupak protiv 41 osobe zbog vođenja zločinačkog udruženja i sudjelovanja u njemu s ciljem distribucije droga, odnosno kokaina, heroina, marihuane, amfetamina, metamfetamina i MDMA-a radi stjecanja imovinske koristi. Jedna od tih osoba je PT, a druga SD. Osim toga, iznesena je optužba zbog sporednih kaznenih djela protiv osobe PT zbog posjedovanja kokaina s ciljem distribucije, i protiv osobe SD zbog uzgoja marihuane za potrebe tog zločinačkog udruženja.
- 2 Izvorno je optužnica podnesena 25. ožujka 2020., ali je zbog postupovnih razloga, odnosno nejasnog sadržaja zbog kojeg okrivljenici nisu mogli razumjeti za što ih se tereti, predmet vraćen državnom odvjetništvu radi uklanjanja tih nedostataka.
- 3 U pretdsudskom stadiju državni odvjetnik i obrana osobe SD sklopili su 26. kolovoza 2020. sporazum u kojem je osoba SD priznala krivnju u zamjenu za blažu kaznu.

Nije pribavljena suglasnost 40 suoptuženika radi odobrenja sporazuma.

Sud (koji nije sud koji je uputio zahtjev) odobrio je sporazum 1. rujna 2020.

- 4 Specializirana prokuratura (Specijalizirano državno odvjetništvo, Bugarska) podnijela je 28. kolovoza 2020. novu, ispravljenu verziju optužnice. Ponovno je pokrenut sudski postupak pred sudom koji je uputio zahtjev. Ovaj se put utvrdilo da je optužnica jasna i detaljna te primjerena za pokretanje sudskog postupka.
- 5 Nakon što je upoznata s tom novom, ispravljenom optužnicom, osoba PT zatražila je mogućnost priznavanja krivnje i sklapanja sporazuma kako bi joj se izrekla blaža kazna. Stoga su državni odvjetnik i branitelj osobe PT 17. studenoga 2020. sklopili sporazum u kojem je osoba PT priznala krivnju; izrečena joj je kazna zatvora u trajanju od tri godine, koja je zamijenjena uvjetnom kaznom u trajanju od pet godina. Zbog izostanka suglasnosti svih suoptuženika i njihovih branitelja drugo sudsko vijeće (koje nije sud koji je uputio zahtjev) 21. siječnja 2021. odbilo je odobriti taj sporazum.
- 6 Državni odvjetnik i obrana osobe PT ponovno su 10. svibnja 2022. sklopili isti sporazum. Pozvali su se na odredbe prava Unije i zatražili da se odustane od uvjeta dobivanja suglasnosti suoptuženikâ kako bi sud odobrio sporazum.
- 7 Drugo sudsko vijeće (koje nije sud koji je uputio zahtjev) utvrdilo je 18. svibnja 2022. da je za odobrenje sporazuma potrebna suglasnost ostalih stranaka, zbog čega je smatralo da ne treba dati odobrenje (a da se pritom o sporazumu ne obavijesti ostalih 39 suoptuženika i ne dobije njihova suglasnost).
- 8 Istog dana, neposredno nakon uskraćivanja odobrenja sporazuma, stranke sporazuma, odnosno državni odvjetnik, osoba PT i njezin branitelj, potvrdile su sudu koji je uputio zahtjev da žele sklopiti takav sporazum. Osobito su potvrdile i svoje stajalište da suglasnost suoptuženika nije potrebna za odobrenje tog sporazuma.
- 9 Sud koji je uputio zahtjev upućuje na to da je drugi sporazum odbijen uz obrazloženje da suoptuženici i njihovi branitelji nisu dali suglasnost, iako se od njih uopće nije zatražilo mišljenje o tome. Konkretno, na temelju izostanka suglasnosti u pogledu prvog sporazuma od 17. studenoga 2020. ne može se zaključiti da se takva suglasnost neće dobiti za drugi sporazum od 10. svibnja 2022.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 10 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev treba ispitati je li potrebna suglasnost ostalih 39 suoptuženika sa sporazumom koji su obrana osobe PT i državni odvjetnik sklopili u kaznenom postupku koji se vodi pred tim sudom zbog sudjelovanja u zločinačkom udruženju s ciljem distribucije droga i zbog posjedovanja droga s ciljem njihove distribucije.
- 11 U tom je pogledu sud koji je uputio zahtjev već uputio zahtjev za prethodnu odluku u predmetu C-432/22, koji je još u tijeku, ali je s obzirom na novu sudsku praksu Suda u predmetu C-700/21 odlučio postaviti isto pitanje iz drugog aspekta.

- 12 Budući da se tumačenje koje se sad traži odnosi na odredbe Povelje (članci 20. i 47.), a da je ona primjenjiva samo u slučajevima primjene prava Unije, sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu iznosi određena razmatranja.
- 13 Budući da je pravni institut sporazuma sredstvo za izricanje kazne, obuhvaćeno je područjem primjene članka 4. stavka 1. Okvirne odluke 2004/757, koji se odnosi na vrstu i težinu kazne za kaznena djela povezana s posjedovanjem droga s ciljem njihove distribucije i kojim se zahtijeva da je kazna učinkovita, proporcionalna i odvraćajuća.
- 14 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev smatra da sporazum predstavlja i radnju u smislu članka 5. Okvirne odluke 2004/757 i članka 4. Okvirne odluke 2008/841, kojima se predviđa mogućnost izricanja smanjene kazne u slučaju suradnje okrivljenika/optuženika. U tom pogledu upućuje na to da je sporazum pravno sredstvo za okončanje kriminalnih radnji okrivljenika/optuženika i da mu omogućuje davanje izjave o radnjama suoptuženika koja služi kao dokaz ako je predviđeno njegovo kasnije saslušanje kao svjedoka nakon što se sporazum odobri.
- 15 Zbog tih razloga sud koji je uputio zahtjev smatra da se nacionalnim pravnim institutom sporazuma, neovisno o tome što su nacionalne odredbe uvedene prije donošenja okvirnih odluka, prenose odgovarajuće odredbe Okvirne odluke 2004/757 (članak 4. stavak 1. i članak 5.) i Okvirne odluke 2008/841 (članak 4.) i da je Povelja stoga primjenjiva.

Prvo prethodno pitanje

- 16 Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev nastoji doznati jesu li nacionalni propisi o sporazumu, čijim se sadržajem prenose članak 4. stavak 1. i članak 5. Okvirne odluke 2004/757 te članak 4. Okvirne odluke 2008/841, u skladu s načelom jednakosti pred zakonom koje se propisuje člankom 20. Povelje.
- 17 Sud koji je uputio zahtjev poziva se na sudsku praksu Suda u skladu s kojom margina prosudbe kojom raspolaže država članica prilikom prenošenja nije neograničena i potrebno je poštovati temeljna načela utvrđena u članku 6. stavku 1. Ugovora o Europskoj uniji, uključujući načelo jednakosti pred zakonom iz članka 20. Povelje (C-700/21, t. 39. i 40.). U skladu s tim načelom u usporedivim situacijama ne smije se postupati na različit način i u različitim situacijama ne smije se postupati na jednak način, osim ako je takvo postupanje objektivno opravdano.
- 18 U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev iznosi razmatranje da okrivljenici i optuženici prilikom sklapanja sporazuma imaju istovrijedne legitimne interese. Nalaze se u usporedivoj situaciji s obzirom na predmet, cilj i načela nacionalnih propisa, ali se s njima postupa na različit način iako su jednako obuhvaćeni područjem primjene Okvirne odluke 2004/757 i Okvirne odluke 2008/841, čijim se odredbama ne pravi razlika u pogledu toga sklapa li se sporazum u pretdsudskom ili u sudskom stadiju postupka.

- 19 Sud koji je uputio zahtjev objašnjava da se u nacionalnim propisima o sporazumu predviđa da optuženik samo u sudskom stadiju treba dobiti suglasnost suoptuženika i njihovih branitelja; sud koji odlučuje o sporazumu nije ovlašten, uzimajući u obzir konkretne okolnosti pojedinačnog slučaja, ocijeniti je li potrebno dobiti suglasnost suoptuženikâ (odnosno je li to apsolutni uvjet).

Drugo prethodno pitanje

- 20 Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev nastoji doznati predstavljaju li nacionalni propisi o sporazumu u sudskom stadiju ograničenje prava na obranu zajamčenog člankom 48. Povelje koje se optuženiku kao što je osoba PT u pravu Unije osigurava člankom 4. stavkom 1. Okvirne odluke 2004/757 i, u slučaju potvrdnog odgovora, je li takvo ograničenje u skladu s člankom 52. Povelje.
- 21 Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu upućuje na činjenicu da pojam „pravo na obranu” iz članka 48. stavka 2. Povelje ne upućuje na nacionalno pravo, nego ima autonomno značenje i stoga je isključivo na Sudu Europske unije da ocijeni predstavlja li sporazum (sklopljen u predsudskom ili sudskom stadiju), kako je uređen bugarskim pravom, pravni lijek i ograničava li se njegova djelotvornost na zakonit način.
- 22 Neovisno o proturječnoj i neobvezujućoj nacionalnoj sudskoj praksi Vrhoven kasacionen sada (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska) (u daljnjem tekstu: VKS) u pogledu prava okrivljenika/optuženika na sporazum, sud koji je uputio zahtjev smatra da je upravo riječ o pravu na sporazum jer je sud koji ispituje sporazum obavezan odlučivati o njegovu sadržaju, a sporazumom se predviđa izricanje blaže kazne.
- 23 S obzirom na navedeno sud koji je uputio zahtjev smatra da nacionalni propisi o sporazumu u sudskom stadiju (članak 384. stavak 3. NPK-a) predstavljaju znatno ograničenje tog pravnog sredstva, kojim ga se lišava djelotvornosti. U ovom slučaju čini se nemogućim dobiti suglasnost preostalih 39 suoptuženika kako bi se osobi PT eventualno mogla izreći kazna predviđena sporazumom, koja je blaža od kazne koja bi joj se izrekla kad bi se postupak okončao osuđujućom presudom.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev smatra da predmetno ograničenje sklapanja sporazuma u sudskom stadiju, čak i ako je predviđeno zakonom, nije povezano s ciljevima od općeg interesa ili potrebom zaštite prava i interesa drugih osoba u smislu članka 52. Povelje, osobito jer u ovom postupku ne sudjeluju oštećenici.
- 25 Sud koji je uputio zahtjev smatra da interesi suoptuženika nisu obuhvaćeni područjem primjene članka 52. Povelje u mjeri u kojoj se njihov interes sastoji od toga da se protive sporazumu osobe PT, koja kasnije može svjedočiti protiv njih. Taj interes stoga nije legitiman.

Treće prethodno pitanje

- 26 Trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev nastoji doznati predstavljaju li nacionalni propisi o sporazumu u sudskom stadiju i ograničenje prava na djelotvorno pravno sredstvo ograničavanjem prava zajamčenog člankom 47. Povelje koje se optuženiku kao što je osoba PT u pravu Unije osigurava člankom 6. stavkom 3. Direktive 2012/13 i, u slučaju potvrdnog odgovora, je li takvo ograničenje u skladu s člankom 52. Povelje.
- 27 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se nacionalnim propisima o sporazumu u sudskom stadiju (članak 384. stavak 3. NPK-a) pogrešno prenosi članak 6. stavak 1. Direktive 2012/13.
- 28 Primjena nacionalnog pravila u skladu s kojim okrivljenik samo u predsudskom stadiju može sklopiti sporazum bez suglasnosti suokrivljenika, ali u sudskom stadiju mora dobiti odgovarajuću suglasnost, dovodi do sljedećeg zaključka: ako ostvari svoje pravo na pristup cjelovitom tekstu optužnice u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive 2012/13, optuženik gubi mogućnost sklapanja sporazuma a da pritom ne dobije suglasnost suoptuženika.
- 29 Tako okrivljenik koji pristane na općenitiji opis optužbe u odluci o utvrđenju svojstva okrivljenika i sklopi sporazum samo na temelju djelomičnih informacija koje se u njemu nalaze može ishoditi sudsko ispitivanje tog sporazuma neovisno o suglasnosti suokrivljenika. Međutim, ako čeka primitak optužnice kako bi se detaljno upoznao s optužbama koje su protiv njega iznesene i zatim, nakon što se informira o činjenicama, odluči sklopiti sporazum, mora dobiti suglasnost suoptuženikâ odmah nakon sklapanja tog sporazuma s državnim odvjetništvom kako bi sud mogao ispitati sadržaj tog sporazuma.
- 30 Sud koji je uputio zahtjev smatra da ostvarivanje prava iz članka 6. stavka 3. Direktive 2012/13 izravno utječe na djelotvornost pravnih sredstava koja stoje optuženiku na raspolaganju na temelju nacionalnog prava, a osobito ograničava njegovu mogućnost sklapanja sporazuma, što dovodi do zaključka da pravo optuženika na informiranje o optužbama uvelike gubi korisni učinak koji je potreban da bi se zajamčila pravičnost postupka, među ostalim s obzirom na djelotvorno ostvarivanje prava obrane.
- 31 Korisni učinak detaljnog informiranja o optužbama u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive odražava se i u mogućnosti optuženika da nakon što se informira o činjenicama odluči kako će ostvariti svoja prava obrane, koje uključuje i sklapanje sporazuma. Međutim, istodobno je, kao automatska posljedica ostvarivanja tih prava, u sudskom stadiju suočen s ograničenjem da treba dobiti suglasnost svih suoptuženika i njihovih branitelja kako bi sud mogao ispitati taj sporazum.
- 32 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se takvo ograničenje može opravdati samo s obzirom na članak 52. Povelje i u tom pogledu upućuje na svoja razmatranja o drugom pitanju.

- 33 Sud koji je uputio zahtjev navodi da se situacija u ovom predmetu razlikuje od situacije u predmetu C-646/17 jer osoba PT nije vlastitim radnjama prouzročila ograničenja u pogledu ispitivanja sklopljenog sporazuma pred sudom. Suprotno stajalište podrazumijevalo bi da mu se predbacuje da je htio ostvariti svoje pravo iz članka 6. stavka 3. Direktive na dobivanje detaljnih informacija o optužbi prije nego što se odluči za sklapanje sporazuma. Takvim bi se predbacivanjem pravo na informiranje o optužbama priznato tom direktivom uvelike lišilo smisla.

RADNI DOKUMENT